

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:
Piaczsor 452 szám alatt.

Megjelen e lap hetenkint négyszer u. m. v. sárnap, kedden, csütörtökön és szombaton.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr.

Kiadó-Hivatal:
Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, április 28-án 1862.

(D) A magyar hivatalos lapban tájékozás ezim alatt a következő hírlapszemleszerü értesítést olvassuk.

„Mint tudjuk, a „Siebenbürger Bote“ az erdélyi guberniumtól egy „megintést“ kapott, oly czikkért, melyben e lap a guberniumot elég tiszteletlen modorban megtámadja, miszerint „a nemzeti s nyelvi egyenjoguságra vonatkozó legfőbb ígéreteket kijátsza, minthogy csak magyar rendeleteket, s határozatokat ad ki, s a szászokat illető hivatalokat magyarokkal s székelyekkel tölti be.“ A „Siebenbürger Bote“, a februárius hó 26-diki alkotmány egyetlen szószólója a Kárpátoktól egész a vöröstoronyig; ennélfogva a bécsi centralistikus lapok kegyence, in quo sibi complacent; nagy tehát a zaj ezekben a „magyarismus központján Kolozsváron székeltő, a 48 törvények mellett buzgólkodó gubernium“ ellen; és nagy a fellázadás, hogy miként legyen az lehetséges, hogy egy kormány-szemle, februárhoz híla „Verwarnung“-ot kaphat oly országban, hol nincs is provisorium, hanem „rendes állapot“; —? és a „Verwarnung“-ot e lapok nem is egyébként mint politikai boszúnak mondják.

A mi minket illet, a megintés rendszerét s általában a sajtónak közigazgatási bizgatását soha sem helyeseltük; hodie mihi cras tibi; ezt mutatja az is, hogy egy időben a „S. Boté“-val a „Kol. Közlöny“ is kapott megintést. Vigasztal ki is mondja az „Ost. D. Post“, hogy e „Verwarnung“-ok az államminiszterium által megsemmisítettnek fognak, minthogy a kormány a birodalmi tanácsban tett kijelentése szerint a „megintés“ rendszerét kárhóztatja, s azzal többé élni sem akar; s diadalmasan teszi hozzá, hogy ekkor a „Schmerling urat állandón gyalázó“ magyar lap is annak köszönendi „centralistikus uton“ történt jogorvoslatát! Igy ír a „Sürgöny“.

Mi nagyon örvendetes jellek látjuk azt, hogy erdélyi lapjaink megintése részvétet gerjesztett, ámbar e részvétet a centralista lapoknál legkevésbébbé köszönhetjük magunknak, sőt a mint éppen a főnnebbi czikkből látható, kéri a káröröm azon buzgalom mögött, melyet a szász lap felidézni teljes előzménnyel bírt.

Nem is szólnánk mi e tárgyhoz, ha nem szurkálnánk; de mi általában nem lapunk lételeért buzgunk, hanem czélunk az, hogy míg e lap létezik, védje a jogot és a jog logikáját, s az igazat kimondjuk, ha kimondhatjuk akkor is, ha magunkra mondunk ítéletet.

Bécsi lapok értesítenek, hogy az erdélyi lapok megintése az államminiszter urnak is visszatetszett, értesítenek, hogy meglehet ezen megintetés vissza fog vonatni.

Megvalljuk, hogy ámbar e visszavonás nekünk használna, a mi jogfogalmaink szerint annak nincs helye.

A sajtó törvények változtatása, s szabadabb lábba állítása mellett hatályos szavakat emeltek az államtanácsban; de hoztak-e törvényt? Felelet: nem hoztak.

Az államminiszter ur mindjárt a mint tárczáját fölvette, szép szabadelvűséggel nyilatkozott a sajtószabadság mellett, és virágozott is nálunk e szabadság egész a provisoriumig. Ámde fennálló törvényekkel szemben nagyon keveset érnek a miniszteri nyilatkozatok; a sajtótörvényt pedig, s abban a megintésről szóló cikkeket el nem törölték, következőleg a mi megintésünket az osztrák törvények érvénye alatt törvényellenesnek mondani nem lehet.

Hogy azon törvény már túlélte magát, az bizonyos, mert a sajtótörvények szigora elleni nyilatkozatokat az államtanácsban, éppen azzal igyekezett az államminiszter ur gyöngíteni, hogy a megintés rendszerét túlélte nyilvánítá. De egy ily nyilatkozat nem lehet kötelező a kormányhivatalokokra nézve, következőleg ez a megintés törvényének létezését sem lehetett képes eltörölni. A miniszteri nyilatkozat helyett legalább rendeletileg kellett volna kimondani, hogy a megintés nem létezik.

Ezen meggondolás volt a mi nyilatkozatunk háttérében is, melyet a „Vaterland“ azon észrevé-

telére tettünk, hogy recursussal segíthetnénk állapotonkon.

Mi a recursusnak csak oly eljárás ellen látjuk helyét, mely a fennálló törvényekkel ellenkezik. A mi megintésünkben pedig, miután jövő országgyűlésig az osztrák törvények alá vagyunk helyezve, törvényellenes dolgot nem láttunk. Ellenben azt világosan látjuk, hogy megintésünk nagy argumentum lehet még az államtanácsban, s még elmondhatják ott, miszerint nem elég az, hogy a miniszterek az államképviselőt előtt szabadelvűleg nyilatkozzanak, hanem szükséges, hogy függeszték is fel a törvényt, mely ezen nyilatkozatokkal ellenkező irányban fenáll.

Eppen most hozzák a lapok azon tudósítást, hogy még a török szultán is tisztelni akarja a véleménysszabadságot, mennyivel inkább tisztelve kell annak lenni az alkotmányos Ausztriában?

A bécsi sajtó nagyobb részénél azonban kéri, hogy ott nem a „megintés“ eszméje fáj, hanem az, hogy a centralistikus „Sieb. Bote“-t intették meg, és jól belátjuk, hogy ha utólagosan — mert csak így lehet — a megintési eljárások rendeletileg megsemmisítettnek, azt kiválólag a „Sieb. Bote“-nak fogjuk köszönni. Sajnáljuk, de a centralista lapok hangja minket ily föltevésre jogosít.

Mielőtt azonban e köszönetre alkalmunk lenne, tartozunk felelettel az „O. D. Post“ kihívására.

Azt mondja a bécsi centralistikus lap a mint a „Sürgöny“-ből látjuk, mert magát e lapot az idén nem olvastuk — tehát azt mondja rólunk, hogy „a Schmerling urat állandón gyalázó magyar lap.“

Ugyan de mivel érdemelhetjük ki e hosszú epithetont? Hol gyaláztuk mi valaha az államminisztert?

Avagy talán az „O. D. Post“ felfogása szerint az államminiszter urat mind gyalázza az, a ki nincs vele egy véleményen? Nem akarjuk mi mondani, hanem az „Ost und West“ éppen a napokban mondá el, hogy milliók, hogy a birodalomnak több mint fele van más véleményen. És ez nem gyalázása azon magas állásu államférfinak; ez csak ellenvélemény, a mit kimondanak ha szabad sajtó van, s elhallgatnak vele, ha nincs szabadsajtó. Ily értelemben kénytelenek volnánk mi is magunkra venni az „O. D. Post“ vádját, mert csakugyan a magyar politikásoknak általában azon szerencsétlenség jutott, hogy még nem tudták a döntő körrel egyeztetni nézeteiket. És minket kevesebb hatással s lángeszűséggel áldott meg a közvélemény s az Isten, mintsem hogy nemzetünk világhírű publicistái felett éppen mi lehetünk volna e téren a kezdeményezők; de azt százszor is elmondottuk, hogy a trón iránt, a pragmatica sanctionál fogva, s annak értelmében köteles hűségünket semmi meg nem rendítette.

Ennyi tehát elég az „O. D. Post“ epithetonára, de észrevettél kell tennünk, ezen lap azon diadalmas kijelentésére: „hogy mi is az államminiszterium általi megsemmisítésnek köszönendjük „centralistikus uton“ történt jogorvoslatunkat.“

Erre nézve elég lenne annyit megjegyeznünk, hogy ha ama centralistikus ut nem létezik, ugy a mi megintésünk is eo ipso nem létezett volna; mert a magyar törvény nem ismeri a megintés rendszerét. A centralistikus törvényt nem mi létesítettük; minket rendelték alá, s miután más törvény uralma megszűnt, annak engedelmeskedni kénytelenek vagyunk. Nagyon természetes tehát, hogy ha ezen törvények szigora elvileg szelidítették, mi is besünk a törvény enyhítése alá. Meglehet, hogy ez az „O. D. Post“-nak rosszul is esik; de el kell tűrnie ha elvekről beszél; vagy pedig kösse az ügyet csak a személyhez, s akkor mi egy megintéssel maradunk, de a melyet a második nem fog követni, mert mi tudunk hallgatni is, ha szólni nem lehet.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezen orvoslás még sem éppen centralistikus uton fog történni, tehát az „O. D. Post“ nem igen örvendhet centralista önmagának; és ugy látszik nem gondolta végig a dolgot, midőn ama frásist kimondá.

Ő Felsége azt rendelte, hogy Erdély álljon az osztrák törvények alatt, a míg az országgyűlés az

uralkodóval egyetértve codifical. Ebben magában el van ismerve a magyar törvényhozási autonomia.

E szerint ha mi most ideig-óráig az osztrák törvény alatt állunk, annak ellenében alkotmányunkból nem vehetünk védveket; ha sebet ejt e törvény, ő kell hogy gyógyítsa, bizonyosan az általunk hozott törvény azon sebet nem ejtené. De ezen gyógyír, mely az osztrák törvények alatt élőkre csak azoktól jöhet, a kik az osztrák törvény magyarázására s alkotására vannak hivatva, nem szolgálhat következtetésül arra, hogy mi jót fogadtunk el a centralis rendszertől, tehát köszönettel és jóval tartozunk érte; azon törvény reánk nézve csak intermalis törvény, mely az uralkodó nyilatkozata szerint minket csak addig kötelez, míg az országgyűlés és király — codificalni fognak.

A tébolydáról.

Valahányszor a gyógyászat történelmi lapjait olvastam, s az elmekórosok bánásmódja feletti czikkekre akadtam, mindannyiszor undorodva és iszonyodva tettem félre, látván, mily kegyetlenül bántak elődeink századok hosszú évszázadát szerencsétlen elmekóros embertársainkkal.

2500 év telt el, hogy a szerencsétlen elmekórosok (ezen idő óta léteznek orvosi iratok) nem mint emberek, hanem mint ördögtől megszállt lények tekintettek, és a kik undorodást s rémülést gerjesztő külsejük miatt, megvetés s félelem tárgyává váltak.

Egész az elmúlt század közepéig, sőt a legújabb időkig, a szerencsétlen elmekórosok, ha ártalmatlanok voltak, köldösök és földönfutók gyanánt tekintettek, s a gyermekek örömeire s gunyolására országzszerre kószáltak. Ha valamikép bárgorgatásokat okoztak, vagy veszélyeseknek találtak, részint a kór, fenytő-s dolgozóházakba, részint tömlőzőkbe megkötözve, tolvajok, rablók, gyilkosok közé zártattak, sőt még vétségeikért fel is akasztották, vagy keréken törték őket.

Ha az elmekóros az ily fogházak külsőbét átlépte, mindörökké elveszettnek tekintett. Hány örült és vakuzgót égettek meg elevenen a középkorban, a hatóságok útján, hányan estek áldozatul a hiányos igazságszolgáltatásnak, s rothadtak el elevenül tornyokban, penészes földalatti börtönökben, — éveken át éhséggel kínzván, míg nem férgetől szétmarva, végre saját sárkukban meg nem fultak.

Az első tébolydák, a melyek az elmúlt század vége felé építettek, keveset különböztek a fogházaktól, és inkább az örültek őrizetére mind gyógyításra voltak szánva. II. József császár a prágai bolondokháza kapuja felébe következő írást tett:

Custodiae mente captorum.
Josephus II.

Ehez hasonlót építtetett Bécsben az ugynevezett bolondok tornyát, (ez még most is áll, átídomítva a gyógyíthatlanok számára) nem különben ezen minta szerint Német- és más országokban építettek ily intézeteket. Még most is léteznek közülük mint történelmi emlékek azon időből, melyben az elmekórosan bajnala hasadni kezdett. Mostanában is fenállanak néhányak részint eredeti alakjukban, részint észleltetve átálakítva néhány országokban, mint: Orosz, Spanyol, Törökországban stb. Ezen a fogházaktól keveset különböző épületek, kis lyukakkal ablak nélkül, erős vasrudakkal voltak ellátva, keskeny folyosók, sötét cellák, puszta udvarok, a hol se előfa, se bokor s még víz sem nőtt; magányosság, vagy még ennél is rosszabb társaság, vad komodorok kíséretében korbácsosall ellátott felügyelők, a kik lánczok és kínzás felett zsarnokilag rendelkeztek; tisztátalanság, félig eléhezés, sőt éhenhalás, büntetlenül maradt gyilkosságok, ezek voltak ismertető jelei azon épületeknek Európában. Ha az ember az akkorbeli tudósításokat olvassa, elszörnyedve s borzadva teszi félre.

1791. Tenon indítványára külön szobákat kaptak az elmekórosok Párisba a bétél-Dieu-ben, de ezek hidegek, nedvesek, fűthetetlenek, valódi borzasztó lyukak voltak, a falakról minduntalan szivárgott a víz. Több mint 40 elmekóros elszagattván ruháját, több fel nem ruháztattak. Mindegyik szoba falába vaslánczok voltak beverve, egy vasnyakkarikával ellátva. Egy betegre, a ki elakart szökni még löttek is. Gonosztevők és örültek nem voltak elkülönözve. A mint Mallon a Vicétre-tébolyda igazgatója tudósít, ezen lakohelyek hasonlítottak az állatok barlangjához.

Angolországban sem volt jobb a szegény elmekórosok állapotja. Még 1803 Frank a bethlemi tébolydában több lánczra vert örültet látott. A betegeket ott vadállatok gyanánt mutatták bementidij mellett, és ez 4000 frtot jövedelmezett évenként. A szerencsétlen elmekórosokat korbácsolták, ütöttek, kintzattak ugyanarra, hogy sokan a verés közt vagy annak következtében elhaltak. (Report from the Committee on Madhouses 1815).

Németországban is gyakoroltattak a fennebemtített bánásmódok.

Francziországban Pinel, Angolhonban Tuke, Német-

országban Langermann voltak azon emberbarátok, a kik az idő szellemétől áthatva, az elmúlt század végéfélel a jelen elején minden erejüket és befolyásukat arra fordították, hogy a szerencsétlen elmebetegségeket enyhíthessék és így, ha az orvosoknak, mint gyógytannak valóban ha csak kétségbe vonható érdeme volna is a szenvedő emberiség körül, mit elleneiknek csak oly könnyedén meg nem engedhetünk, mégis azt illeti azon dicsőség, hogy az általános középkor idején az ő tanítványai közt oly hatalmas száradokon át oly kitűnő tehetségek találkoztak, kik életveszélyli küzdelem, koruk emberségtelen ellenségei ellen. Már Pinel, Tuke, Langermann előtt sokkal Porta, Wierns és Zachias Pál legelőször kelték ki az elmebetegségeket közöl elkövetett kegyetlenségek ellen. Orvosok voltak azok is, kik magukat kitartó buzgalommal a lélekgyógytannak szentelték, és az elmebetegségek alapokait fűrészték. Orvosok voltak, kik századok előítélete közepett is az elmebetegségeket mint betegkegél bánták, még pedig mint beteg emberekkel, kik sem öröktől megszálva, sem megfosztorkányozva nincsenek, hanem a gyógyítás tantárgyainak tekintendők, kiket a pör-nép kegyetlenségei és egyes bírák tudatlansága ellen ember-társai segédleme és a hatóságok oltalma illet; orvosok eszközök ki azt, hogy végre ilyenemű betegek számára óvintézetek létesültek, hol azonban csupán a veszélyes elmebetegségeket letartóztatása volt a főzél, gyógyítása pedig az időre bizott, vagy mint csuda és esetleges változás jött tekintet alá, és lett tárgya a bűnűlanság.

Pinel a felvigyázata alatt lévő betegek sorsa megjobbitása végett az elmúlt század végén a hatóságokhoz folyamodott, azért öt mérsékelt gondolkodásának és aristocratiának tartották; oly nevek, melyek a francia forradalom idejében majdnem egyfelművek voltak a halálos ítélettel; de ettől vissza nem rettenvén, rendületlenül kérte a reformokat a párisi községtanácsból. „Polgár, mondá neki da Couthon, hónap meglátogatlak Bicetreben s jaj neked, ha bolondjaid közt a nemzet ellenségeit rejted el”; és Couthon meg is látogatta, de az örültek kiabálása és ordítása, a kiket ő maga akara kikérdezeni, oly annyira megundorították, hogy Pinelnek azt mondá: „Polgár beh bolond vagy magad is, hogy ily barmoknak szabadságot akarsz adni, de félek, hogy előbb több előítéleteidnek áldozatul esel.” Még azon a nap több örülte szabadtott meg Pinel lánczaitól. (Mémoires de l'acad. roy. de médecine. Paris 1836.)

Ugyanezen időtáiban, a melyben Pinel reformjait hazájában meghonosítani kezdte s ezeket a rablánczoktól megmentett, Angolhonban is kezdettek az elmebetegségeket homály-lepte napjaira a napsgárai lövelleni, nem különben Német-honban is. Az első észszerű tébolyda Sonnenstein Szászor-szágban emelkedett, azután Siegburghan 1825, Heidelbergben 1826, Prágában 1826 és Bécsben 1851-ben gyorsan egymás-nán alakították. Az utolsó 40 év alatt rendkívüli tevékenység mutatkozott a tébolydák alakítása ügyében.

Lehetetlen valamit bajosabban megmagyarázni, mint azt, hogy oly államokban, a melyek civilisáltaknak nevezet-tek, ugyan azok a lények egészen elhanyagoltak, a kik a legirizatosabb betegségben szenvedtek, a mely minckelotte az életet elpusztítaná, tetleg mindent elrombol, mi az életet kedvessé és drágává teszi. Ezen korban szenvedvén, nem élvezheti az ember lényegének fölőnyeit. Ha egy fő-rangu egyen egész hatalma és befolyása oda lesz; ha valamely tüzetből él, még a remény is eltávozik tőle és a szegénység áll bé rémképeivel; ha vállalkozó, az ildom elhagyja és semmi eredmény nem követi vállalkozását, ha azon osztályhoz tartozik, mely mindennapi kenyerét kézimunkája és fáradsága által szerzi meg, az élet fenntartására szükséges eszközöktől megfosztatik; ezen bántalom minden szokat, minden házbizodagságot, minden nemesebb hajlamot megsemmisít, melyek az életet kényelmessé, édessé és gyönyörrel teljessé teszik.

Az iszonyodást és undorodást okozó jeleneteket a szerencsétlen elmebetegségekről ezennel befejezem, mert lehetetlen el nem iszonyodni minden emberbarátnak, hogy évszázadok

kivántattak arra, miszerint az ember ember legyen. Azonban a történelemnek az elmúlt idők nem szabad fátolt vonni, hanem a történeket köteles a most élőkkel közölni a magok meztelen valóságában, hogy a visszalépés véteknék épp úgy, mint az előrehaladás szigorú kötelességnek ismer-tessék el.

Hogy a tébolydák társadalmi elvekből elmebetegségeket őrszére, és emberbaráti tekintetből azok ápolása végett vannak rendelve, ezen most kevesen kételkednek. Találko-znak azonban oly egyének is, és pedig a kik a mivelte osz-tályokhoz tartoznak, de rövid láthatárukon kívül eső tár-gyakhoz is szöli vágyván, a lélekgyógytánt kétségbe von-ják. Emlékszem Grázban létemkor, a hol mint tábori főorvos 1842—43—44 majd minden nap az ottani tébolydát meglátogattam, a lélektan gyógmódját tanulmányozván, hogy a miveltebb osztályból voltak oly egyének, a kik megveté-sel beszéltek az elmebetegségekről, és véleményök szerint, kedvesebb lett volna nekik, a szerencsétleneket lánczra verni, és barlangokba vetni. Ilyen véleményeket hallottam Prágában is, és az elmúlt év utóján és ezen év elején Bécsben, a hol buzamosabb ideig látogattam minden nap a nagyszerű té-bolydát, ennek belső szervezését, berendezését és a gyógy-módot tanulmányozván, az elmebetegségekről és tébolydáról oly véleményeket hallottam, hogy ha nem tudom, hogy 1862. évben élek, arra a gondolatra jöhettém volna, hogy a középkor ködtepte sötét napjait látom magam előtt, mi-dőn még a szerencsétlen elmebetegségeket, mint Isten és em-bertől elhagyott lényeknek tartották.

Ki képes a gondviselés titokteljes útjait előre tudni, nem lehetséges-e, hogy egy kedves tag ezen urak családjá-ból elmebetegségebe eshetik? nem lenne-e sajnos és fájdalmas, ha önkárukra kellene okukni? és bevallani, hogy egy egész-séges tiszta légi szoba, emberi bánás- és tapasztaláson ala-pult gyógmód, tápláló eledel és a religio vigasztalása azon fültételek, melyek a szerencsétlen elmebetegségeket visszaadhatják családjának. Szeretném az ily uraknak a meggyógyult elme-betegségekre az intézet igazgatóihoz irt levelelt, ha olvashatnák, mily köszönettel és háladatossággal telvél, a szelid emberi bánásmód iránt, a mely őket a társadalomnak visszaadta. Azoknak, a kik az elmebetegségeket kétségbe vonják, még pe-dig ennek mivelteit szinte sőt, és a fennálló kényelmes és észszerű újítványokat lealázó modorban, minthogy ezek kevésbé támadhatók erkölcsi elvek által, tehát feleljenek meg ellenvételeikre a nem tagadható számok.

A bécsi új tébolydába 1851—1860-ig 6359 elmebe-ros vétetett fel; ezekből meggyógyult 2340, jobbulva térít-vén mellet elbocsátott 869, az ápoló intézetbe áttételett 308. Glasgowban Angolhonban 540 közül 287 gyógyított meg. Az amerikai intézetben Hatfortban 23 heveny elmebe-ros szenvedő közül meggyógyult 21. Charentonban Esgniral igazgatósága alatt minden 3 beteg közül egy meggyógyult, ect. Ezen számok nyíltan bizonyítják, a mostani újszer-vezeti tébolydák elkerülhetlen szükségét, — reméljük az em-beriség szempontjából, hogy ezen tébolydák idővel nagyobb tökéletességre menednek.

Végeztül nem hagyhatom volt es. k. országos főorvos mlgos dr. Kellermann Ede uról említést tenni, a ki tulaj-don költségén, Angol-, Francia- és Németont be utazván, az ottani elsőrendű tébolydák belserveszését, berendezését, gyógyítás- és építési módját tanulmányozván, s a mit ész-zerűnek és idővőnek talált, az új erdélyi országos tébolyda főlépítésénél felhasználta, és így sok fáradozása által ezen hasznos intézetet N.-Szebenben létre hozta. Nem különben a mostani országos főorvos mlgos dr. Pataki Dániel ur, mind-amellett is, hogy sok akadályok gürdítettnek akarja s ere-lyes eseklvése elé, fáradozatlan az intézet vélegyes befe-jezésében, és remélhetni, hogy rövid idő alatt alkalmas lesz a betegek fölvetelére. Közönet és háladat fogja követni emberbaráti szeretetét és fáradozatlan igyekezetét.

Nem végezhetem ezen értekezést jobban be, mint es. k. kormánytanácsnok és bécsi tébolyda igazgató mlgos dr Riedel ur azon szavaival, melyeket bucsuvétkor ezen év

elején Bécsben hozzám intézett: „Isten áldása az er-délyi országos tébolydára.”

Dr. Griesinger, Pathologie und Therapie der psy-chischen Krankheiten.

Dr. John Conolly, Mon restraint.

Dr. G. Seifert, die Irrenanstalt.

Dr. Schwarzer Ferencz, a lelkibetegségek álta-lános kör- és gyógytana stb.

Déván, apr. hó 22 én 1862.

Dr. Szabó István,
N.-Hunyadmegye főorvosa.

Háromszék, ápril 16-kán 1862.

Folyó hó 7-én Orbaiszékben is megkezdődött az un-jon-czozás. De a sorozó bizottmányának 4 napi költséges itt mu-latása nem hozta meg a kellő gyümölcsöket, mert a három első osztálybeli katonakötelezetek közül 200-nál többen állottak odább, ők tudják hová; a románok pedig, mely annyira buzog a mostani rendszer mellett, merőben elhú-zott a sorozás elől. Mintán az előállottak közül csak 57 soroztatott bé katonának, az Orbaiszékbe kirótt mennyiség pedig 128, ennél fogva a bizottmány a már nagyrészt több gyermekű családapából álló 4-ik és 5-ik osztályt is bér-en-delte; ezek azonban éppen nem állván elő, a falusbírák egyetértőleg elsőben az ezen szomorú helyzetet méltányolni lazonott alkirálybíró urhoz, később pedig a commissio elébe azon kéressel folyamodtak, miszerint a 4-ik és 5-ik osztá-lybeliek, mint már családapák és földmivelők, kiknek besoro-zása által maga az állam is nagyot vesztené, mindaddig ne kényszerítettnek előállni, a míg a három első osztályból félreállottak meg nem vizsgáltnak; különösen pedig azt terjesztették elő, miszerint a bizottmány eszközölne ki fel-sőbb helyen, hogy az itt lakó székelység- és románok nézve a katonakötelezetek száma ezután nemzetiség sze-int rovassék ki, mert a románok a katonakötelezett idő-szakot mindig Oláhban szokták eltölteni és e miatt a rá-jok esett számot a székelységnek kellett pótolni. *) Ezen követelés nagyon is természetes, mert a románok egytá-lában nagyon sok jogokhoz kezdetek igényt formálni, a míg az azokkal járó kötelezettségeket örömet más nezetbeliekre engedik nehezíteni; pedig ők is nagyon jól tudhatnák, hogy így és kötelezettség egy más nélkül nem is képzelhető. A fenebbiek következtében az unjonczozás félbeszakíttatván, a bizottmány eltávozott Orbaiszékéből.

Kovácsra, mint fűrdő hely, szepítésére nézve az alkot-mányos közigazgatási hatóság által meg voltak téve még a mult évben az előintézkedések; mintán azonban ezen köz-séget az adó-executio, marhavész s több más ilynemű csapá-sok nagyon megrongálták anyagilag, kivánni sem lehet, hogy szepítésre mostanában áldozatokat tegyen, de annyit méltán követelhetni, hogy a helybeli előjárásokról a piacz-és fűrdő körüli régi rend megtartása fölött őrködjék, a mi — fájdalom — nagyon el van hanyagolva. A baromvásár meg-tartására ki volt tűzve mind az absolut, mind az alkotmá-nyos rendszerben egy bizonyos helyiség, t. i. a gabona pi-azon aluli ugynevezett „porond”; de most egy pár hét óta nincsen e tekintetben semmi rend; a marhákát a gabona piaczon át a néposkaság között a „pokolsára” nevezeti fűrdő-hely melletti kis térre kezdeték vásár napokon összecsoport-sítani, megakadályozván ott a gabona árulokat és a faza-kasokat, a kik mindig azon kis téren szoktak árulni, és ha néha a nagy gabonavásár miatt nem jut elég tér a barom-vásárnak a fűrdő melletti téren, akkor nagyon bajos a ba-rompiaczra találni, mert a szegény emberek szerteszét egy-egy fa mellé költöz meg barmaikat. Ime ilyenek a 19-dik században egy híres fűrdő körüli szepítések !!! Mindazon-által meg vannak győződve, hogy ezen székbéli alkirály-bíráknak mint közigazgatási tisztviselő nem fog kéni a cél-

*) Az „O. D. Post” hasonló panaszát hozza a szászoknak, s ezen lap szerint az erdélyi szászok szintén azért akarnak folyamodni, hogy az unjonczállítás nemzetiség szerint legyen kivetve. Szerk.

TÁRCZA.

CSENDELET.

(Közl. Turul.)

(Folytatása és vége.)

Természetesen szüretkor ismét szó se volt a tanulá-sról; mint rendkívül szükséges munkások a szőlőben tanyá-ztak, ehhez jognak volt. De a szőlő megéréséig még más-féle szüreteink is voltak, baraczk-, cseresznye-, körtve-szü-retek, melyeknek alkalmával segédkezésünket megvonni, lelkiismeret elleni dolognak tartók. S így a tél beálltaig a munkásság ürügye alatt, mi gyermekek, meglehetősen vidám semmittevéssel töltők időnket.

Anyám nemes vendégszeretete, atyám szeretetreméltó-sága, egyesülve remek elbeszélő tehetségével gyakran ör-vendöztetnek meg váratlan időtöltésekkel, midőn ugyanis a városból látogatók jöttek, s a tanórak megszűntek, a miért nem igen búsultunk. Azonban legutóbb látogatónk került a szegénység közül, a kik házuk, s főleg atyám jótékony-sági szellemét ismerék, s nem győzték eléggé áldani.

Olyan vala atyám, mint egy brahmin, a ki minden élő lényt szeret. Ő egy oly korban élt, midőn báboru dühbő-gött, s a vér patakkal folyt, ő tanuja volt a legnagyobb mérvű emberiratsnak, mely valaha a világon történt és ugy tetszett, mintha a pótolhatlan kincs, az élet borzasztó fecse-rlésének látványa belé végtelen kíméletet öntött volna min den iránt, a mi él, s ellenszenvet minden pusztítás iránt.

Ő annyira alája volt rendelve ez érzelmeknek, hogy szeretett volna csak növényekkel élni. Vértő hus látványa őt nagy irtózáttal tölté el; dölben akár birt elkölteni egy kis csirkehust vagy legfőlebb egy pár tojást.

Ily életmód távolról se volt alkalmas arra, hogy élet-ejét növelje, s a mellett még nem is kímélte magát, a ta-

nítás nehézségeivel vesződött, s ügyefogyottak dolgaival bi-belődött, nemis jó indulatu szíve mindenkiért élt, s minden iránt őszinten érdeklődött. Az agkor gyors léptekkel közel-gett, s szomorúságot hozott. Nem családi bú volt ez ugyau, hanem irigy szomszédok, rossz indulatu adósok keserűséget okoztak. Ezenkívül az amerikai bankok válsága is fenye-gété vagyonát, s ezért minden elaggottsága és gyöngélkedő egészsége mellett elhatározta, hogy még egyszer átutazik Amerikába, meg lévén győződve, hogy személyes jelenléte és utanjáráásával ismét mindent rendbehozhat, s neje és gyermekei sorsát biztosíthatni fogja.

Az elutazás pillanata szívszaggató vala. Engem már azelőtt egy más bánat ért. El kellett hagynom a házat és falusi életet, nevelőbe adtak a városban. Ez reám nézve keserves rabszolgaság volt, a mely mind attól, a mi addig életemben kedves vala, még a szabad levegőtől, a szabad lélegzéstől is megfosztott. Köröskörül pusztá falak! Meghal-tam volna, ha anyám gyakrabban, s atyám is közbe közbe meg nem látogatott volna; utóbbinak látogatását majdnem örüléssel határos nyugtalansággal vártam, minőben a szer-etet tán soba se nyilvánult másnál. És most atyámnak egészen távoznia kellett! Ah, mintha ég és föld össze akart volna omolni. Bármennyire igyekeztek is világítani, egy benső szótát borzasztó bizonyossággal sugá, hogy soha se fogom őt többé látni.

Házunkat eladók, s sajátkezűleg rendezett tiltetvénye-inket, kedves fáinkat, melyek már a családhoz tartoztak, elhagyók.

En is elhagytam az atyai házat, ifju éveim bonát. Anyám, nővérem, testvéreim, gyermekem kedves társai, rendre mind odalettek. A megpróbáltatás és elhagyatottság lön életem kísérője. De Bayonneban, a hova azután az első években települtek, a biarritzi tenger atyámról beszélt nekem; a hullámok, melyek Amerikából Európa felé hánnyóda, a kikötőben megtörnek, atyám halálának híré vizshangozák, s a sirályok mintha mondták volna: „Mi láttuk őt!”

Mi maradt még számomra a multból? Semmi, csak

ral Tepliczben. Austria ott biztosítékokat kívánt a Mincio és a Dunára nézve. Az egyetlen eredmény a varsói conferentia volt, melynek létrehozásában Poroszország különösen tevékeny volt. Ennek kapcsán alkudozások történtek Berlinben a szövetségi hadiszervezet tárgyában, melynek azonban semmi sikere sem volt. Ez időben költött ki Garibaldi Szicíliában és a francia hajóhad által fedezett szárd hadsereg ostromolta Gaetát. A diplomácia ekkor úgy volt értesítve, hogy Napoleon császár Varsóba szándékozott, hogy ott az olasz és keleti kérdéseket elrendezze, és pedig különösen Angolország közreműködése mellett. Ez ajánlatot a porosz királynak az angol királynővel Coblenzben történt találkozására hiúsította meg. Poroszország kijelentette, hogy semmi Angolország ellen intézett kombinációba beegyezni nem fog. Napoleonnak tehát nem volt mit remélnie Varsóban, s ennek folytán tülkét Angliához közeledek és a Varsóban érkező hatalmaknak tudtára adatta, hogy a zürichi conferentia pontjait meg fogja tartatni. 1861-ben Napoleon, Poroszország és Ausztria egyesült támadásától félt, s ezért karolta fel Olaszország ügyét, és dolgozott Cavour gr. kezére.

Oroszország. A „Donau Ztg.”-nak írják a viztula mellől apr. 19. ről A jobbágyok ügye ismét új stadiumba lépett. Miután meggyőződtek arról, hogy a parasztokat lehetetlen rábírní arra, hogy volt földesuraiktól, a birtokukban levő földeket maguk váltsák meg, a kormány elhatározta a megváltást eszközölni, természetesen későbbi beszedés fenntartása mellett a parasztoktól. E célra, megváltási kötelevényeket fognak kiadni, melyeknek kamatait a kormány biztosítja.

Eddig még semmi különös baj nem volna: de a

földesurak nem akarnak megelégedni a papirokkal, hanem azt követelik, hogy a megváltási összeg, legalább részben, készpénzzel fizetessék, s e kívánat, azon helyzetet, melyben az emancipatio által sodortattak, tekintve, méltányos is. A nehézség azonban ott rejlik hogy kész pénz nincsen. Hogy az államkincstár nincs azon helyzetben, hogy előlegezhessen, mindenki tudja. Mindenesetre kölesönt fognak tebát a külföldön megkísérteni. Lesz-e e kísérletnek sikere, előlött a pétervári pénzügyi körökben, igen szétoszlott vélemények uralkodnak.

A „Patrie” szerint Sándor császár elvileg elfogadta saját belügyminiszterének egy oly javaslatát, melynek czélja nemzeti képviselőket állítani föl Oroszországban. Ezen javaslatnak a husvétii ünnepek után kellend az államtanácsban tárgyalatnia.

Ujabbak. Londoni legujabb hírek szerint Victoria királyné komolyan szándékszik a koronáról lemondani s azt fiának a walesi hercegnek fejére tétetni, mihielyt ez keleti utjából haza érkezik. Angol lapok e kérdést sokkal gyöngödebbnek tartják, mintsem azt nyíltan vitathatnák. A „Times” egyik közelebbi cikkében annyit kimond, hogy az angolok „nagy személy változások előestéjén állanak”.

A bukaresti miniszterium folyamodott a portához, az egyesült fejedelmek lobogójának, mely a párizsi értekezlet által megállapított minta szerint készült, elismerése végett.

A „P. L.”-nak írják Bécsből: A nagy német

kormányok és Ausztria közt folyamatban levő tárgyalások a szövetségi reformkérdést illetőleg, még sok kívánni valót hagynak fenn.

A „Sch. Corr.” szerint Bécsben, a lapok által mostanság sokat emlegetett miniszteri felelősség tárgyában, legközelebből ő Felségének egy császári nyilatkozatát várják.

Karlsruhe, apr. 26. A követek kamarája a zsidók polgári egyenlőségéről szóló törvényt egyhangulag elfogadta.

Ragusa, apr. 26. Omer basa a montenegrói hercegnek egyezkedést ajánlott Herzegovina önkormányzati jogának elismerése alapján. A herceg elfogadta az ajánlatot.

Athéne, apr. 20. Otto király nemzetörség felállítását rendelte el Belgium és Olaszország mintájára. A kamarák május 7-re összehívtak.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

Április 28-kán: Nemzeti kölcsön 85.—. 5 % Metalliques 71.80. Bank-részvény 852.—. Hitel-részvény 224.50. Váltó Londonra 130.—. Ezüst 129.25. Arany 6.13.

Április 25-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyarországi 74.—. Erdélyi 69.50.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

NEM HIVATALOS.

(581)

Eladó ó bor hordó számra

b. farkas-utca 55 szám alatt.

(1—1)

(452) | 29/4 1862. |

(5—5)

Valódi MOLL SEIDLICZ PORA,

mely a párisi műkiállítás arany-érmét nyert.

Középpontú raktára a „Gólyához” címzett gyógyszerár Bécsben, és egyedül az alább megnevezett raktárakban kapható.

Figyelmeztetés. Miután tapasztaltam, hogy az ugynevezett Seidlicz-por használati utmutatásokkal árultaték, melyek szóról szóra az enyim szerint utánozva, a közönség csalódására, még saját névalírásomat is viselik, s így módon azok külsőjeiről itélve saját gyártmányaimmal könnyen felcserélhetők lévén, bátor vagyok azért ezen hamisítások ellenébe óvásul mindenkit azon megjegyzéssel figyelmeztetni, miszerint az ilyen műszereknek megkülönböztetése végett, minden általam készített skatulya Seidlicz-por saját óvó bélyegemmel van ellátva, s minden egyes por-adagot magába foglaló fehér papíron ezen esmerítő-jegy „Moll Seidlicz-pora” (Moll's Seidlicz-Pulver) víznyomáson látható.

Ara egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 ft 25 kr. o. é.

Használati utasítással minden nyelven.

E porok számtalan, rendkívüli esetben bebizonyult gyógyhatásuknál fogva minden eddigelő ismert házi gyógyszerek közt bizonyára a legelső helyre méltatandók. A császári nagy birodalom minden részeiből hozzánk beküldött több ezernyi hálaírat részletes biz. nyitványul szolgál, hogy azok rögzött dugulás, emésztetlenség és gyomorégés, fővábbá görcsök, vesebetegség, idegbaj, szívdobogás, ideges főfájás, vértörölődés, közhvény-szerű tagfájdalom, s végül hystéria, hypochondria, tartós hányási inger stb. eseteiben a legjobb eredménnyel használtattak, s a legártalmasabb gyógyszeredményt vívtak ki Ezen, már nagy csomaggá nőtt levelezés számtalan bizonyítványait tartalmazza azon szenvedőknek, a kik gyakran, miután az allopathiai és vizgyógyimódot használtak, ezen egyszerű házi szerhez folyamodtak és egészségüket egyszerre és állandóan viszszerherték. Ezen elismerési iratokban a nép majd minden osztálya u. m. tanítók, kereskedők, kézművesek, művészek, mezői gazdák, tanárok, hivatalnokok, katonák, sőt gyógyszerészek és orvosok is, valamint több oly mindkét nemből való egyének képviselve, a kiknél azelőtt a leghíresebb gyógyforrások a legkisebb könnyebbülést se idézték elő és a kik csupán a valódi Seidlicz-Porok rendszeres használata által lettek tökéletesen egészségesek.

Valódi minőségben kapható csupán csak

Kolozsvárt: **RITTER Tr. özv. gyógyszer.** Továbbá Beszterczén: Szongot György. Sz.-Agothán: Knall K. gyógyszerész. Déván: Büchler A. Brassóban: Jekelius F. Nagy-Szebenben: Müller gyógyszerész. M.-Vásárhelyt: Bucher M. Burdacs A. N.-Bányán: Haracek. Nagy-Károlyban: Schöberl. N.-Váradon: Jánky Antal. Segesvárt: Misselbacher. Szilágy-Somlyón: Orawetz A. Vajda-Hunyadon: Marschal. Zilahon: Harmath S. F.

A fennebbi cézegeknél létezik még ezeken kívül a

norvegiai hegyekről való

valódi DORSCH-MAJHALZSIROLAI raktára is.

Ára egy nagyobb üvegek 1 ft. 80 kr. egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegek el vannak látva védmárkával és kimerítő használati utasítással. Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb majhalzsi faj a dorsch-halnak legmondásosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-majhalzsirolai Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelesbb gyógyszer a meli- és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, közhvény és csúsz, idült bőrkürités, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban legsikeresebben alkalmaztatik.

MOLL A. gyógyszerész Bécsben, „zum Storch”, Tuchlauben.

(579)

Haszonbéri hirdetmény.

Hunyadmegyében O-Bettyén, Szászvárostól Hátszegre eső utvonalon, m. e. 175 h. első, 110. h. másodrendű szántó és kaszálókölből álló jószág — hol a határtagositás ügye már a kiszakasztásig haladt — malom s több koresoma regalával, lak és gazdasági épületekkel, rendezett állapotban, teljes fundus instructussal vagy a nélkül, akár júnus 1-ső akár a következő sept. 1-ső napján kezdve 4—6 évekre, kedvező feltételek mellett bérbé adó. — Értekezhetni május végéig helyben a tulajdonosnál — Sz. L. —

(3—3)

(580)

LAKVÁLTOZTATÁS.

(3—3)

Alólirt tisztelettel tudatom a t. cz. közönséggel, hogy belső-középutczai 536 számú szállásomat áttettem b.-szénutczára 131 számú házhoz.

Pontos és kész szolgálatom mellett a nagy érdemű közönség további pártfogásába magamat ajánlván, maradok alázatos

Vajbel József,
nőszabó.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, Wittich Józsefnél Maros-Vásárhelyt, Dobray Nándornál S.-Udvarhelyt, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön kapható:

Veress F. látogatásijegye alaku fényképei

Darabja 50 kr.

Berde Áron tanár, Bodola Sámuel ev. ref. püspök, Brassai Sámuel, Deák Farkas, Dózsa Dániel szerkesztő, Fekete János román esperes, Fekete Mihály szerkesztő, Finály Henrik, Follinus János, Gyulai Pál tanár, Haynald Lajos rom. kath. püspök, Halmágyi Sándor, Hory Farkas, Jakab Elek, Kriza János unit. püspök, Mikó Imre gróf, Ocsvai Ferencz jogtanár, Orbán Balázs báró, Szász Gerő, Szerdahelyi Kálmán, Szigligeti Anna, Szigligeti Jolán.

Voyage

aux grands laes de l'Afrique orientale, par le capitaine Burton. Ouvrage traduit de l'anglais avec l'autorisation de l'auteur par Mme H. Loreau, et illustré de 37 vignettes. Prix: 14 fl.

Deux années au Brésil

par F. Biard. Ouvrage illustré de 180 vignettes, dessinées par E. Rion. D'après les croquis de M. Biard. Prix: 14 fl.

Les misérables

par Victor Hugo. Edition autorisée par l'auteur. Deux vol. prix 6 fl. 30 kr.

Szünórak,

mulattató és tanulságos olvasmányok családi körök számára. Képekkel ellátva. Szerkeszti Vachot Sándorné. I-ső füzet: II. Rákóczy Ferencz színezett arcképével. Hat füzet ára 3 forint.

A váltórendtartás

a cs. kir. váltótörvény értelmében.

Népszerű magyarázat, számos gyakorlati példával és mintákkal, s a törvény szövegével bővítve.

Mindeneműek felvilágosítására szerkeztette Finály Henrik Lajos, gymn. tan. és a kolozsvári szab. keresk. társaság vasárnapi iskolájában rendes tanító. ára 70 k.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betüivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.